

LLYFRYN
LLYTHRENNEDD
DIGIDOL

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

t1.01 - 2021

CYFLWYNIAD

Mae'r pecyn yn addas ar gyfer dysgwyr sy'n gweithio ar Lefel 1 a Lefel 2, sy'n anelu at gymhwyster Llythrennedd Digidol neu unrhyw un sydd eisiau hybu eu sgiliau digidol. Mae'r pecyn yn canolbwyntio ar y gwahanol ffyrdd o ddefnyddio technoleg mewn sefyllfaoedd ymarferol.

Mae'r pecyn yn cynnwys y pynciau canlynol:

- Beth yw Llythrennedd Digidol.
- Cymryd cyfrifoldeb mewn amrywiaeth o gymunedau ac amgylcheddau digidol.
- Gallu cynhyrchu, trefnu a storio gwybodaeth digidol a'u rhannu yn ddiogel.
- Chwilio am wybodaeth digidol yn effeithlon.
- Gwybod sut i gydweithio ar-lein yn effeithiol.
- Deall sut i ddefnyddio amrywiaeth o adnoddau a thechnegau creadigol.
- Gallu defnyddio llythrennedd digidol i ymestyn cyfleoedd dysgu.

Ewch ati i gwblhau'r pecyn, un cam ar y tro! Ymchwiliwch yn ddyfnach i mewn i bynciau os ydych yn ansicr ac awgrymwch i chi roi digon o seibiannau i'ch hunan wrth ei gwblhau fel nad yw'r pynciau yn pentyrru.

Nodyn ychwanegol

Mae'r pecyn yn rhoi cyfarwyddiadau cyffredinol i gwblhau tasgau felly o bosib bydd y camau'n amrywio rhywfaint yn ddibynnol ar y technoleg rydych yn ei ddefnyddio. Defnyddiwch beiriant chwilio ar-lein am gyfarwyddiadau manwl ar gyfer eich technoleg penodol chi os ydych yn cael trafferth, ond dylai fod yn debyg iawn i'r hyn sydd yn y pecyn.

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

SUT I DDEFNYDDIO'R PECYN

Ar ddechrau pob rhan mae cyflwyniad yn esbonio pwnc a'r camau sydd angen i gwblhau'r ymarferion a'r tasgau.

Yna, mae gwaith ymarferol a thasgau i'w cwblhau ym mhob rhan. Mae modd i chi gwblhau'r pecyn mewn rhannau, felly cwblhewch y cyfan yn bwyllog gan gofio cymryd seibiannau rheolaidd.

Gallwch ddefnyddio'r pecyn yn ddigidol, ond os hoffech gopi caled, gallwch ei argraffu a'i lenwi â llaw.

Llenwch y blychau ar y tudalennau perthnasol ym mhob pwnc a dangoswch eich nodiadau a'ch drafftiau ar y tudalennau ychwanegol ar ddiwedd y pecyn. Gallwch ysgrifennu eich nodiadau ar bapur ac yna mewnosod lluniau i'r tudalennau ychwanegol i gyd-fynd â'ch atebion.

Drwy'r pecyn hwn fe welwch chi nifer o symbolau gwahanol. Bydd rhai o'r rhain yn cynnwys gwybodaeth i'ch helpu, tra bod eraill - fel y blychau atebion a tudalennau cyfrifo - yn eich caniatáu i lenwi'r pecyn yn ddigidol.

Dyma gyflwyniad i'r elfennau yma:

GWYBODAETH BWYSIG

Drwy'r pecyn, fe ddewch chi ar draws y symbol yma. Mae'r rhain yn tynnu eich sylw at wybodaeth bwysig sy'n ymwneud â'r pwnc neu'r ymarfer.

Sicrhewch eich bod yn eu darllen yn ofalus.

UWCHLWYTHO LLUNIAU

Ar gyfer ambell i ymarfer, e.e creu posteri a chyflwyniadau neu dangos ciplun (*screenshot*), fe welwch chi'r eicon camera yma. Pan welwch chi'r eicon yma gallwch uwchlwytho llun o'ch gwaith yn uniongyrchol i'r dudalen.

Gall hyn fod yn lun neu, os ydy'r gwaith wedi'i gwneud ar gyfrifiadur, yn fersiwn digidol (jpg/png/pdf) o'r gwaith.

YMARFERION - LLENWI ATEBION

Mae'r ymarferion i gyd yn eich caniatáu i lenwi'r atebion yn ddigidol yn y ddogfen. Er bod amrywiaeth mewn sut mae'r cwestiynau wedi'u gosod, mae'r blychau atebion i gyd wedi'u fformatio yr un peth i fod yn glir ble sydd angen i chi lenwi.

Dyma ambell i enghraifft o osodiad cwestiynau gwnewch chi ddod ar draws yn y pecyn:

Cwestiwn ac ateb testun.

Gall rhain fod yn flychau ateb un llinell, fel yn y llun cyntaf, neu'n flwch testun mwy o faint os oes disgwyl ateb hirach.

Os yw eich ateb yn hirach na maint y bocs, peidiwch â phoeni - mi fydd y blwch yn caniatáu i chi barhau i deipio ynddo drwy leihau maint y ffont, neu gynnig bar sgorlio i ddarllen yr ateb cyfan.

Os ydych chi angen rhagor o le, geler y dudalen nesaf sy'n esbonio'r tudalennau ateb ychwanegol sydd ar gael i chi.

Cwestiwn aml-ddewis

Mi fydd rhai cwestiynau yn cael eu hateb drwy ddewis opsiynau o ddewislen. Cliciwch y botwm i agor y rhestr, yna dewiswch eich ateb.

NODIADAU

LLYFRYN LLYTHRENNEDD DIGIDOL
2. CYFRIFOLDEB
DIGIDOL

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol

t1.01 - 2021

CYFRIFOLDEB DIGIDOL

Pam bod diogelwch ar-lein yn bwysig?

Mae cadw eich hunan yn ddiogel ar-lein yr un mor bwysig â chadw eich hunan yn ddiogel yn gorfforol o ddydd i ddydd.

Mae bod yn ddiogel ar-lein yn golygu amddiffyn eich hun ac eraill rhag niwed a risgiau. Gallai hyn fod yn berygl at eich gwybodaeth personol, eich lles a'ch iechyd meddwl neu gallai arwain at gyfathrebu peryglus.

Sut i...gadw eich gwybodaeth personol yn ddiogel

Rhoi cyfrinair cadarn i'ch cyfrifon

Mae angen defnyddio cyfrinair cadarn ar gyfer eich holl ddyfeisiau a'ch cyfrifon. Mae'n bwysig nad oes neb ond chi yn gwybod y manylion hyn.

Dylech osgoi rhifau neu eiriau fyddai'n hawdd i unrhyw un ddyfalu (eich dyddiad geni/enw).

Defnyddiwch gyfuniad o brif llythrennau a llythrennau bach, rhifau a symbolau a'u newid yn aml. Mae'n bwysig i greu cyfrinair unigryw bob tro yn lle defnyddio yr un cyfrinair ar gyfer sawl gwefan.

Peidiwch a chadw eich cyfrinair ar unrhyw ddyfais sydd ddim yn berchen i chi.

Bod yn gyfrifol ar y cyfryngau cymdeithasol

Mae defnyddio gwahanol gwefannau cyfryngau cymdeithasol yn gyffredin iawn yn ein bywydau bob dydd. Mae'n ffordd dda i gadw mewn cyswllt gyda ffrindiau ar draws y byd, ond gall fod yn le hawdd i rywun ddwyn eich hunaniaeth.

Ceisiwch beidio rhannu gwybodaeth yn ormodol ar y cyfryngau cymdeithasol fel nad oes llawer o wybodaeth ar gael i rywun ei ddwyn. Mae postïadau twyll yn cael eu rhannu'n aml arnynt hefyd ac maent yn gofyn i chi rannu gwybodaeth megis cyfenw blaenorol eich rhiant neu enw eich anifail anwes cyntaf mewn ffordd diniwed. Gall y wybodaeth yma gael ei ddefnyddio i ddwyn eich hunaniaeth neu ddyfalu eich cyfrineiriau.

Mae opsiwn yng ngosodiadau'r gwefannau i 'gloi' neu 'cyfyngu' diogelwch eich cyfrif fel eich bod yn gallu rhwystro unrhyw ddieithryn rhag eich dilyn a gweld eich manylion.

Defnyddio dulliau e-dalu ar gyfer gwneud taliadau ar-lein

Wrth siopa ar-lein mae'n holl bwysig i wirio os yw'r gwerthwr yn gyfreithlon ac i wirio adolygiadau gan gwsmeriaid eraill.

Gallwch ddefnyddio cwmni e-dalu er mwyn talu am bethau ar-lein yn ddiogel gan fod hyn yn lleihau'r risg o dwyll. Mae sawl cwmni e-dalu gallwch ddefnyddio, megis *Paypal/Google Pay* a.y.b.

Bod yn ofalus wrth ddefnyddio 'rhyngrwyd am ddim'

Defnyddiwch 'rhyngrwyd am ddim' yn ofalus gan fod mesuriadau diogelwch rhwydweithiau am ddim yn gallu bod yn llac iawn.

Mae hyn yn golygu bod mynediad yn aml i eraill sy'n defnyddio'r un rhyngrwyd â chi i weld beth rydych chi'n gwneud ar eich dyfais chi yn eithaf rhydd.

Felly, mae'n awgrym i beidio talu am unrhyw beth tra rydych wedi cysylltu gyda rhyngrwyd cyhoeddus am ddim i osgoi lladrata.

Amgryptio data sensitif

Gallwch amgryptio data sensitif wrth roi cyfrineiriau ar eich dyfeisiau a'ch gwaith i rwystro eraill rhag eu gweld.

Er enghraifft, rydych wedi amgryptio yr holl ddata sydd ar eich ffon symudol chi os oes cod neu cyfrinair i'w dad-gloi. Mae'n diogelu yr holl wybodaeth ar eich ffôn pe tasech chi'n ei golli.

Gallwch amgryptio eich gwaith chi i rwystro unrhyw un rhag gallu ei weld hefyd. Gallwch roi cyfrinair arno neu roi cyfyngiadau i ond y bobl penodol rydych wedi rhannu gyda sy'n gallu ei weld.

Bod yn wylidwrus o ddolenni mewn e-byst a negeseuon

Byddwch yn wylidwrus o ddolenni mewn e-byst a negeseuon oherwydd gallai fod yn rywun sy'n esgus bod yn sefydliad dilys.

Peidiwch â chlicio ar ddolenni gan anfonwr yn syth, mae ffyrdd o wirio os yw'r ddolen yn saff neu beidio.

Pan rydych yn derbyn dolen, symudwch eich llygoden dros y ddolen i weld os yw'r ddolen yn mynd i wefan dibynadwy e.e. os yw'r anfonwr yn dweud eu bod nhw o'r Swyddfa Bost, yw'r ddolen yn mynd i fynd at y wefan gywir? Gallwch wirio hyn wrth wneud chwiliad *Google* sydyn.

Gwiriwch bod y wefan yn saff

Gwnewch yn siŵr bod y wefan yn ddiogel – dylai bod **clo** yn y blwch ar y chwith o unrhyw wefan diogel. Peidiwch â rhoi manylion personol mewn unrhyw wefan sydd heb glo yn y gornel.

Mae hefyd gwahaniaeth rhwng gwefan sy'n dechrau gyda **http** a **https**. Mae https ar ddechrau gwefan yn fwy diogel na gwefan gyda http gan ei fod yn amgryptio data a gwybodaeth rydych yn mewnosod ar y wefan. Mae hyn yn golygu bod eich data yn saffach ar wefan https.

Defnyddio meddalwedd gwrth-firws

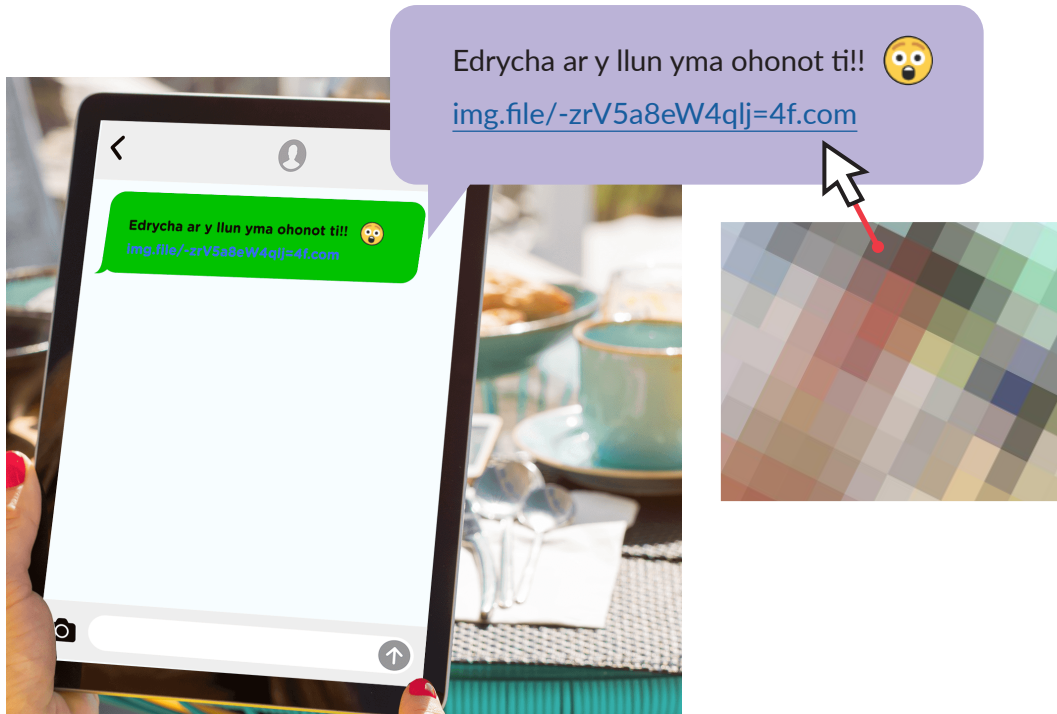
Mae meddalwedd gwrth-firws yn raglen sydd wedi ei greu i ganfod, rhwystro a chael gwared o firsau neu unrhyw feddalwedd peryglus o'ch dyfeisiau.

Mae'n eich rhybuddio o beryglon wrth ddefnyddio gwefannau a dolenni ac yn rhwystro sbam a hysbysebion.

Rhwystro negeseuon twyll yn ogystal â diogelu eich hunaniaeth ar-lein.

Ydych chi'n gallu adnabod pan rydych yn cael eich twyllo?

1. Rydych wedi derbyn neges gan ffrind ar y cyfryngau cymdeithasol sy'n darllen:

2. Rydych wedi derbyn neges destun gan y Swyddfa Bost sy'n darllen:

3. Rydych wedi derbyn galwad ffôn gan eich banc:

Helo, rydw i'n ffonio o'r sgwad twyll i sicrhau bod taliad rydych chi wedi'i wneud yn ddilys. Gallwn ni ddim cymeradwyo y taliad nes eich bod chi wedi ateb ein cwestiynau. Ydych chi'n hapus i barhau?

Er gwybodaeth:

Dydyn nhw ddim yn gofyn am fanylion eich cyfrif banc na'ch cyfrinair, maent yn gwirio am beth mae'r taliad, os ydych yn ymddiried yn y gwerthwr ac os ydych yn sicr nad yw'n dwyll.

4. Rydych wedi derbyn e-bost gan eich cwmni dŵr sy'n darllen:

Mae problem wedi codi wrth gymryd eich taliad mis yma. Dilynwch y linc yma i adnewyddu eich manylion talu:
<https://mywaterbillpay.com>

Er gwybodaeth:

Rydych yn mewngofnodi i'ch cyfrif banc ac mae'r taliad diwethaf wedi mynd ar amser.

Yn ogystal â hyn rydych wedi gwirio eich manylion ar wefan y cwmni dŵr a dydyn nhw ddim yn disgwyl taliad.

Hawlfraint

Mae'n bwysig i wirio os oes angen hawlfraint i ddefnyddio delweddau ar-lein.

Os nad ydych yn gwirio hyn ac yn defnyddio unrhyw ddelwedd o'r we gallwch chi fod yn derbyn anfoneb am ei ddefnyddio heb ganiatâd.

Mae gwefannau penodol ar gael i chi ddefnyddio delweddau heb angen poeni am hawlfraint fel: *Pixabay*, *Unsplash* neu *Pexels*

Gallwch hefyd ymchwilio ar *Google* am rai sydd am ddim i'w defnyddio. Gallwch wneud hyn wrth fynd i mewn i 'Tools' yn eich chwiliad *Google*, 'Usage Rights' a dewis yr opsiwn perthnasol.

Os ydych yn defnyddio gwefan wahanol i chwilio arlein, gallwch fel arfer ddod o hyd i'r opsiynau trwydded yn y dewisiadau sydd o dan y bar chwilio.

Trwyddedau Creative Commons

Mae'r logo 'Creative Commons' ar ddelwedd yn dangos ei fod yn saff i chi ei ddefnyddio ond mae dal angen gwirio os oes amodau neu drwyddedau.

Gall fod gan ddelwedd, cymysgedd o'r trwyddedau, felly mae'n bwysig gwybod beth mae'n nhw'n eu golygu.

Y trwyddedau:

Attribution – eich caniatáu i addasu a rhannu'r gwaith, hyd yn oed yn fasnachol, ond eich bod yn rhoi clod i'r awdur gwreiddiol. **BY**

NoDerivs – eich rhwystro rhag rannu cread a gafodd ei addasu. **ND**

ShareAlike – angen sicrhau eich bod yn rhoi'r drwydded unfath â'r gwreiddiol ar y cread newydd. **SA**

NonCommercial – eich rhwystro rhag defnyddio'r cread yn fasnachol. **NC**

Gweithgareddau amhriodol neu anghyfreithlon ar-lein

Mae canlyniadau gweithgareddau amhriodol neu anghyfreithlon ar-lein yn amrywio'n fawr, o gor-bryder personol, colli swydd neu niweidio eich enw da i achos llys neu arestiad yn ddibynnol ar ba mor ddifrifol yw'r weithgaredd. Gall eich gweithgaredd ar-lein hefyd effeithio eich cyflogaeth nesaf. Mae cyflogwyr yn aml yn gwirio cyfrifon cymdeithasol ymgeiswyr i sicrhau eu bod yn cyfathrebu'n briodol bob amser.

Dyma rai esiamplau o weithgareddau amhriodol/anghyfreithlon a'r canlyniadau posibl:

Gweithgaredd	Canlyniad posibl
Bwlio ar-lein	Pryder emosiynol, seicolegol a chorfforol
Sylwadau amhriodol (hil neu rywiol)	Dirwy neu garchariad, trafferth cael cyflogaeth
Torri cyfreithiau hawlfraint (lluniau / cerddoriaeth / llên-ladrad)	Dirwy swmpus neu garchariad, colli swydd
Ffrydio ffilmiau/rhaglenni o wefan anghyfreithlon	Firysau, dwyn hunaniaeth neu hacio
Rhannu llun rhywiol o'ch hun/eraill	Achos llys / carchariad, colli swydd, trafferth cael cyflogaeth arall
Hacio	Dirwy neu garchariad

Ôl traed digidol

Wrth i chi ddefnyddio'r we rydych yn gadael ôl traed digidol. Gall hyn gynnwys y gwefannau rydych wedi defnyddio a'r gwybodaeth rydych chi wedi ei rannu ar gyfryngau cymdeithasol, neu gall fod eich 'hanes pori' a'r *Cookies* rydych yn eu derbyn ar wefannau.

Mae'n bosibl i leihau eich ôl traed digidol wrth dynhau gosodiadau preifatrwydd eich cyfrifon, dileu eich hanes pori a rheoli opsiynau *Cookies*.

Gallwch wneud adolygiad o'ch ôl traed digidol eich hunan wrth chwilio am eich hun a gwirio eich hanes pori.

Tasg - Darganfyddwch eich ôl traed digidol

Chwiliwch am eich enw eich hun ar-lein.

Ydych chi wedi darganfod gwybodaeth hoffwch sicrhau sydd ddim yn gyhoeddus?

Ysgrifennwch baragraff ar yr hyn rydych wedi ei ddarganfod am eich hun

Prentisiaethau

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Coleg
Cymraeg
Cenedlaethol